

BEHANDELING VAN SPATADEREN

Terecht geeft de redactie blijk, het voorkomen van varices zo belangrijk te vinden, dat zij in een Redactionele Kanttekening de aandacht vestigt op de artikelen van W. J. WIELENGA, W. RODENBURG en R. J. BROUWER.

De door genoemde schrijvers aanbevolen operatiemethode (hoge ligatuur), resectie van de hoofdstammen van het subcutane, veneuze systeem van de benen, gecombineerd met een obliterende injectie in de distale varices) is echter meer dan twintig jaar oud en werd door de Weense chirurgen MOSCOVIC en SALZER aanbevolen en herhaaldelijk gepubliceerd.

De methode verdient in bepaalde gevallen inderdaad de voorkeur boven multipole resecties en ligaturen (zonder obliteratie), maar verhindert op den duur recidieven evenmin als alle andere methoden ter uitschakeling van varices.

Het ontstaan van varices houdt immers, zoals bekend, verband met constitutionele factoren, waarop men door geen enkele ingreep aan de spataderen zelf invloed kan uitoefenen.

Een controle-tijd van vier jaar is m.i. onvoldoende.

Bij een hoge ligatuur van de vena saphena communis bestaat wel degelijk het gevaar van trombose en embolie; dien-aangaande zou ik willen verwijzen naar mijn artikel uit 1935.

Het doet eigenaardig aan, de oude operatieve behandeling van varices als nieuw en modern voorgesteld te zien, terwijl de ambulante, en bij juiste indicatie en techniek geheel ongevaarlijke injectietherapie in ongeveer 90 pct van alle gevallen bevredigende resultaten oplevert. Ter voorkoming van recidieven moeten de patiënten zowel na de operatieve therapie als na de injectie-behandeling onder controle blijven, d.w.z. één keer per jaar, of in geval van zwangerschap bij de behandelende specialist terugkomen.

Het is dan bijna altijd mogelijk, nieuw ontsane varices door injecties uit te schakelen.

Literatuur: BROUWER, R. J. en W. RODENBURG (1957) *Ned. T. Geneesk.* **101**, 1875. — FERIZ, H. (1935) *Ned. T. Geneesk.* **79**, 107, 774. — WIELENGA, W. J. (1957) *Ned. T. Geneesk.* **101**, 1854. — Red. Kanttekening (1957) *Ned. T. Geneesk.* **101**, 1879.

Amsterdam, 11 oktober 1957

H. FERIZ

Naar aanleiding van het artikel van BROUWER en RODENBURG in het nummer van 5 oktober en de redactionele kanttekening daarop, wil ik U wijzen op een artikel (1946) van mijn hand over de chirurgische behandeling van het *ulcus cruris varicosum*, bestaande uit hoge resectie van de vena saphena magna en retrograde sclerosering van de varices. In 1951 gaf ik verslag van mijn ervaringen met deze methode naar aanleiding van toepassing in 556 gevallen van varices. Dit is de behandeling, die BROUWER en RODENBURG nu aanbevelen.

Sindsdien heb ik wegens het varikeuze en het posttrombotische syndroom meer dan zeven duizend benen geopereerd en nabehandeld. Rigoreuze controles leerden, dat de duurzaamheid der resultaten bij bovenstaande methode onbevredigend is. Het aantal gedeeltelijke en algehele recidieven na ongeveer drie jaar is te groot. Dit heeft mij genoopt tot een andere methode over te gaan.

Samenvattend, en vooruitlopend op een binnenkort te verschijnen verhandeling over de chirurgische therapie van de veneuze insufficiëntie, kan ik mededelen; dat deze dient te bestaan uit: 1. perforantectomie, 2. safenectomie en 3. varicectomie. Deze behandeling is radicaal. Onder bescherming van stollingwerende middelen verloopt ze zonder risico. De kos-

metische resultaten zijn zeer fraai. Wie de juiste plaats voor zijn incisies weet te vinden en de hechting goed uitvoert, zal na een jaar slechts met moeite littekens ontdekken.

Met nadruk wijs ik erop, dat deze nogal ingewikkelde en vooral langdurige behandeling, die ik nu reeds meer dan vijf duizend maal toepaste, zeer bevredigende en duurzame resultaten oplevert. Dan pas ervaart men, dat varices en hun gevolgststanden geen *crux medicorum* vormen, maar dat ze juist tot het meest dankbare chirurgische materiaal behoren.

Literatuur: BROUWER, R. J. en W. RODENBURG (1957) *Ned. T. Geneesk.* **101**, 1857. — COEVORDEN, J. S. VAN (1946) *Ned. T. Geneesk.* **90**, 1067; **95**, 619. — Redact. Kanttekening (1957) *Ned. T. Geneesk.* **101**, 1879.

Amsterdam, 16 oktober 1957

J. S. VAN COEVORDEN

Voor de mening van collega FERIZ, dat wij de door ons gevolgde behandelingsmethode als „nieuw en modern” zouden voorstellen, hebben wij in ons artikel geen steun kunnen vinden. Zoals wij hebben vermeld, was de toenemende neiging om de voorkeur te geven aan de totale exeresse van de varikeuze aderen, voor ons reden om de resultaten van de door ons (en vele anderen) toegepaste behandeling nog eens na te gaan. Ons oordeel over de door collega FERIZ aanbevolen injectiebehandeling hebben wij o.i. voldoende naar voren gebracht.

Het enige verschil tussen onze methode en die van collega VAN COEVORDEN is, dat wij de vena saphena niet in haar geheel wegnemen. Een vergelijkende literatuurstudie (1957, ter perse) gaf ons de indruk, dat de resultaten na totale exeresse van de vena saphena magna inderdaad beter zijn. Dit was voor ons aanleiding om bij wijze van proef de exeresse te gaan toepassen. Het is uiteraard nog te vroeg om een beeld te kunnen vormen van de resultaten.

Resectie van de insufficiënte perforatoren was reeds een principieel onderdeel van onze behandeling. Wel vinden wij de laatste tijd door toepassing van de flebografie vaker insufficiënte perforatoren dan vroeger, vooral mediaal boven de enkel.

Wanneer collega VAN COEVORDEN zegt, dat operatie onder bescherming van stollingwerende middelen zonder risico verloopt, moeten wij een woord van protest laten horen. Een behandeling met deze middelen brengt immers op zichzelf reeds bepaalde gevaren mee.

Wij zien met grote belangstelling de publikatie van de resultaten van collega VAN COEVORDEN tegemoet, temeer daar slechts weinig chirurgen in ons land een zo grote ervaring hebben.

Literatuur: RODENBURG, W. en R. J. BROUWER (1957) *Arch. chir. neerl.* ter perse.

Rotterdam, 21 oktober 1957

R. J. BROUWER
W. RODENBURG

Het is mij niet duidelijk waaruit collega FERIZ concludeert, dat de hoge resectie en retrograde injectie van varices in mijn artikel als een geheel nieuwe methode werd gepropageerd. Het was slechts mijn bedoeling nog eens erop te wijzen, dat door een eenvoudige, weinig ingrijpende behandeling varices bij een zeer groot percentage van de patiënten blijvend (althans voor geruime tijd) kunnen genezen.

De ervaring in onze kliniek is, dat op het gebied der varicesbehandeling nog al te veel wordt vertrouwd op de injectietherapie alleen, of dat er onnodig grote ingrepen worden